

Шевченко Н.П.

ДАВНЬОРУСЬКІ ЖІНОЧІ ПРИКРАСИ З КАНІВСЬКОГО МОГИЛЬНИКА.

1 Досліджений в 1992 р. ґрунтовий могильник продовжує ряд давньоруських поховань, виявлених протягом археологічних досліджень 60-80-х років на території м.Канєва Черкаської області (гора Московка, Княжа гора, Канівське поселення) та в його околицях (с.Бучак). Всі вони належать до досить широкого кола давньоруських поховальних пам'яток межиріччя Стугни і Росі, до якого входять 33 курганних могильники та більше 15 ґрунтових некрополів (Моця, 1990, с.12).

2. Могильник, виявлений під час охоронно-рятувальних археологічних досліджень багатозарового поселення доби бронзи - раннього заліза в урочищі Ланок (нині — вул.Гагаріна), був розташований вздовж стрімкого краю плато, обрив якого обмежував поселення з північно-західної та північної сторони. Розташовані в 2-3 ряди без ознак чіткого планування поховання тягнулися вузькою смугою розмірами 75.0x17.0м. Західна частина могильника перерізала відкриту стоянку доби бронзи з рештками наземних відкритих вогнищ, а східна - північний край поселення чорноліської культури з невеликою кількістю господарських об'єктів. Ймовірно, частина поховань була знищена декілька років тому під час земляних робіт при прокладці лінії газопроводу.

З 30 досліджених поховань давньоруським часом датуються 24 (80% від загальної кількості). 16 з них (близько 67%, переважно чоловічі та дитячі) виявились безінвентарними, решта містила в собі різноманітний поховальний інвентар. В 6 жіночих похованнях виявлено набори прикрас, до складу яких входили вироби з срібла та напівдорогоцінного каміння.

3. У всіх поховальних наборах жіночих прикрас, знайдених на Канівському могильнику, присутні скроневі кільця, виготовлені з тонкого (діаметр — 0,1-0,12 см) срібного або мідного дроту, загнутого в 1,5 оберти, іноді один кінець дротини розплющений і скручений у вигляді латинської літери S. Виняток становить поховання 3, де виявлено два масивних скроневих кільця в 1,5 оберти з дроту діаметром 0,2 см. В похованні 8 до набору з семи срібних та одного мідного скроневих кілець, симетрично розташованих по обидва боки черепа небіжчиці, входила пара кілець з товстого дроту діаметром 0,2 см та пара з тонкого (діаметр до 0,1 см), загнутого в 1,5 оберти; решта — невеликі, з тонкого дроту з S-подібно загнутим кінцем. В похованні 7 знайдено срібні скроневі кільця, оздоблені трьома ажурними намистинами з зерні та скані, фіксованими дротяною обмоткою.

4. Нашийні прикраси виявлено в п'яти похованнях. У двох випадках (поховання 8 та 12) це було керамічне намисто; в похованні 8 знайдено велику циліндричну намистину, виготовлену з грубо обробленого напівпрозорого сердоліку, та дві скляні циліндрично-біконічні намистини, прикрашені золотою тонкою фольгою. В парному похованні 27 біля шиї дитячого кістяка знаходилась кругла намистина з добре відполірованого напівпрозорого сердоліку. Вирізняється своєю різноманітністю намисто з поховання 3: окрім простих округло-біконічних керамічних намистин та масивної пронизки, виготовленої зі згорнутої в трубочку свинцевої платівки, до нього входили одна велика циліндрична та дві дрібні круглі сердолікові намистини і дві срібні — одна виготовлена з крупної грубої зерні (т.зв. мінського типу), друга — ажурна кругла, прикрашена зерню та сканню.

5. Прикраси для рук представлені срібним перснем, оздобленим щитком у вигляді восьмипелюсткової розетки, знайденому у похованні 3.

6. Основна маса давньоруських поховань, досліджених на Канівському могильнику в 1992 р., датується XI-XII ст.